

DÉL

DEÁK FERENC

Szabálytalan oratórium

Részletek

A sötét háttérből lassan feldereng Apa alakja, aztán a szöveg ritmusára a CSALÁD többi tagjának figuráját is egyre kivehetőbbé teszi a FÉNY.

APA Délben hulló csillag,
éjben jeltelen heves Nap . . .
Mi vagyunk?

I. FIÚ Déli televényben
lefelé csírázó mag!

KÓRUS *Regnum Marianum!*

APA Mondjam, hogy ezer,
hogy kétezer éve?

I. LEÁNY Semmit sem javul
az univerzum.

ANYA De még együtt a család!

II. LEÁNY Szemünk kifakult . . .

I. LEÁNY A világ lett tele festékkel.

- APA Itt, a miénk, délen,
bizánci kékkel!
- KÓRUS *Inter fidem et speciem,
intellektum quem in hac vita capimus
esse medium intelligo (Szt. Anzelm).*
- ANYA Megérteni igen,
de saját korát
kell-e
mindenkinek
szeretnie?
- Hullámverés hangja szűrődik be.*
- II. FIÚ Ülünk a rönkökön
s bugyrába vesz az otthonos este . . .
- I. LEÁNY Csupa élet!
Mozog, lélegzik,
a tó felett . . .
- I. FIÚ Duna felett . . .
- II. FIÚ Tisza felett . . .
- II. LEÁNY De föntebb a
Dráva volt!!!!
- II. LEÁNY A víz felett

-
- I. FIÚ Csendes polgárnak
csendesebb a búja,
Szent Teréz mosolya,
Szentkútnak búcsúja!
Vincellér pohara,
kertésznek ollója.
A világ hány *kapa*?
Hány *kapa* Kishomok?
Homokon nincsen rög,
fekete háromszög . . .
- ANYA Léleken nincs lakat . . .
- APA Más belefáradhat . . .
- II. LEÁNY Hát megöljük magunkat!
Gyászinduló, lövés csattan.

I. LEÁNY Szokja meg!

Lövés csattan.

II. FIÚ Megszokta!

II. LEÁNY Ha szokta is,
hadd mondja
nyelvünk
a nevüket . . .

Furulya tétova hangja.

II. LEÁNY Kanizsa, Zenta,
Becse, Csantavér, Topolya!

Durranás.

II. FIÚ Kishegyes, Feketics,
Temerin, Szenttamás!

Börduda sír fel.

I. FIÚ Bácskertes, Szilágyi, Regőce, Doroszló!

II. FIÚ Poroszló . . .

Felvidéki dallam, csak pillanatra.

I. LEÁNY Őrszállás, Bezdán, Nemesmilitics!

Lakodalmi, gyorsan, keményen.

I. FIÚ Levegőben maradt a lábam!

Most indul, majd felfejlődik e szereplők (I. LEÁNY, I. FIÚ) tánccal is jelzett versengése. A helységnevek felsorolása, a szerző szerint, inkább a KÓRUS előadásában lenne ésszerű.

I. LEÁNY Györgyén, Békova, Horgos!

I. FIÚ Királyhalma, Nagyfény, Mérges!

I. LEÁNY Kispiac, Ludas és Martonos!

I. FIÚ Kevi, Felsőhegy, Tóthfalu, Tornyos!

I. LEÁNY Újvidék, Piros, Titel, Ada, Pecelló!

I. FIÚ Bácsföldvár, Sajkáslak, Tündérlak!

I. LEÁNY Pecesor, Kavilló!

I. FIÚ Völgyes, Moravica, Pacsér!

I. LEÁNY Bajsa, Kúla, Ószivác!

I. FIÚ Hajdújárás, Veprőd, Kelebia!

I. LEÁNY Verbász, Ókér, Kucora!

- II. FIÚ . . . Szabadka, Subotica!
 I. FIÚ Boldogasszonyfalva, Újvidék, Szabadka és . . .
 I. LEÁNY Kifulladás a bácskai nóta!

Baranyai bordal.

- II. FIÚ Valkó. Meghalt.
 II. LEÁNY Valkó . . .
 II. FIÚ Laskó . . .

Indul a versengés ritmusa, majd felgyorsul, felizzik.

- II. LEÁNY Még mindig csak Laskó!
 II. FIÚ Kórógy!
 II. LEÁNY Romban a templom,
 családok romban . . . Szentlászló!
 II. FIÚ Dárda, Vörösmart . . .
 II. LEÁNY Vörösmart, Várdaróc, Kopács!
 Magunkban járjuk a csárdást . . .
 II. FIÚ Szurdokok, nektár és Laskó . . .
 II. LEÁNY Kiskőszeg, Bellye, majd Karacs!
 II. FIÚ Pélmonostor . . . Istenem, most merre van KÓ?
 II. LEÁNY Karacs, s a hős, a hős Hercegszőlős!
 II. FIÚ Sepse, Sepse és
 mint mindig,
 most is fülünket húzza!
 II. LEÁNY Csúza.
 APA Csupa nyakas kálomista.
 ANYA Lábán bocskor . . .
 APA Szemében ostor . . .
 ANYA Együtt megannyi hős!
 APA Egyenként: költő, regös.

*KÓRUS Itt vagyunk tovább is délen,
 a nagy és örök szikesen,
 hol a buvákfü kedves,
 a menta meg pajzán,
 s a salétrom sebet
 harap
 buja szeretők ajkán!*

APA Ó, Uram,
törtük itt egymást
ezer évnél tovább
kerékbe, marokba . . .

ANYA . . . asszonyok övében
mohó, szép mozsárban!

APA Égbe meredő tengely,
családmegtartó kengyel!

ANYA De itt az idő kisiklik,
s az angyélus nem kell!

Holló károgása.

I. FIÚ Itt áll durva magányba,
megkövült várakozásba,
szótalanságba kényszerült DÉL.
Homlokán századok kavargó kedve,
szeszélye, haragja
sűrű ékírásba rakva.
Csontig bevésve.

II. LEÁNY Szabadka.

APA Valakinek ez észak,
s néki
a szláv szomszéd déli.

I. LEÁNY Pancsova, Versec, Becskereke.

APA Csonka korona, Aracs.
S már senki emlékezetében a kicsinyke kő.
Ittebő . . .
Óvó, szép klastrom.
Oktatott, tanított,
ahogyan a gondos anya lepedőt sző.
Szent Istvánt védi.

ANYA Zenta.

I. FIÚ Savoyai Jenő,
török-, majd magyarverő!

- ANYA Futak.
 Országgyűlések.
 Hunyadiak
 indultak győzelembe,
 majd halálba értek.
- APA Ahogyan a szerencsétlen Kapisztráni.
 Úrögön a mindenségbe lépett . . .
 Urához tért meg.
- I. LEÁNY Csak később jött,
 hozzánk is eljött
 a nagyorrú Corvin.
- I. FIÚ Nincs és sose lesz
 vége a földi pokolnak!
- II. FIÚ Rigómezők, mohácsok,
 Bosznia, Kosovo s
 békéknek meddő sora.
 Csak a hívő ember
 lehet ily ostoba.
 Sorjázza bölcsőjét,
 de már süllyed is
 rendre az ivadék,
 soványka érdem,
 mindig másért tett,
 sohase ÉRTEM.
 Igen:
 süllyed hangtalan, serényen
 itt, a déli nyoszolya.
- ANYA Mindenki
 mindig
 hazudik,
 a mára gondol,
 ha gondol,
 s ha az valóban a *ma* . . .
 Mert a jövőre soha!
 Azt én hordom magamban.

- I. FIÚ De gondol . . .
- I. LEÁNY . . . tán Trianonra.
- I. FIÚ Arra ma is oly fene büszke Európa.
 Büszke rá, persze,
 a zsebből lövő,
 fegyvereszű Amerika,
 ahol, azt mondják, senki
 már nagyapjára sem lehet büszke.
 De itt, most is,
 mindenki másfelé néz,
 máshova . . .
- II. LEÁNY Mais, c'est le Palais de Petit Trianon! Kleiner Trianon,
 Little Trianon. Au Versailles!!!
- II. FIÚ Micsoda palota,
 mekkora latrina . . .
- ANYA Mindenki óriás lett,
 ahogy szüksége végezetével
 végre talpra állt:
 az ülep gondolkodott.
 Tett, ürült.
 Sok határkövet tojt.
 Szartak a nagy seggek!
 Bortól, vértől, azt sem tudták: hova?
 A test könnyebb lett.
 Az ész,
 a lelkiismeret: soha!

A guzlica hangja egy pillanatra.

- APA Hol Fehérvár, hol Beograd . . .
- ANYA Valkó, vagy Vukovár!
- APA Hol török, hol császár,
 hol pedig a balkáni ármány!
- I. FIÚ Kaponya, Szenttamás, Kishegyes,
 Újvidék, Perlasz és Óbecse, Alibunár . . .

- APA És ma is él,
tombol a szörnyeteg!
Csetnik is VITÉZ is.
Horog-, vagy nyilaskereszt,
vak gyilok,
tőr, vörös csillagok.
Usztasa, partizán.
Bosszú bosszúra,
izzó, nagy kazán.
- ANYA Messze szállnak tőlünk a kócsagok!
- I. LEÁNY Olyan medence ez,
ahova
babona
özönlik, a sok okos és ostoba . . .
- II. LEÁNY A végzet kurjantva
hívja, csak hívja . . .
- I. FIÚ Egybefő itt,
e nagy, időtlen üstben
sok nép férgese,
legjava.

Villámlás, égdörgés.

6.

- I. LEÁNY Állj már meg, veszetség!
Apokalipszis, emberben felejtett
isteni nagy hiba!
- I. FIÚ Kódexet, palotát, muzsikát, tudományt . . .
Ide semmi el nem jut,
csak később . . . és tiszteljük Mária Teréziát.
- ANYA Kazárok, kunok, jászok, besenyők,
frankok, germánok, latinok, dákok, szerbek,
görögök, bolgárok, oláhok, morvák, zsidók, svábok,
olaszok, cigányok, örmények, horvátok,
illírek, albánok, törökök, ukránok, tótok, cincárok . . .

- APA Mindenki jogsértett,
mindenki ELŐBB JÖTT!
- I. LEÁNY Szomszédban rendet vág!
- II. FIÚ Neki *KELL* SZABADSÁG!
- APA Másoknak ez nem jár!
Így van-e, Lipót?
- ANYA Sok volt a nótaper . . .
- II. LEÁNY Vagyon és fővesztés.
- ANYA És a sok, alattomos járvány . . .
Kolera . . . pestis . . .
sok nevenincs
halál . . .
- KÓRUS *Ko ne vidi tamnu setvu noći,
ko svom čedu čaj od maka daje,
taj ne pita ostati il' poći;
vid mu Sunce zarkom oduzima:
pušta ga niz slepi san bez nade.*
- ANYA Anyára szállott átok és végzet,
hogy tovább kell vinnie Káinnak vétkét,
hogy szülni született,
s hogy adja, csak adja a méhét!

APA, ANYA, I. FIÚ, II. FIÚ, I. LEÁNY, II. LEÁNY

. . . *csak Istenben*

*bízva meg,
még legalább ezredévig
életben maradunk.*

KÓRUS *Mint a szép híves patakra
A szarvas kívánczozik,
Lelkem úgy óhajt Uramra,
És hozzá fohászcodik . . . (42. zsolt. 1.)*